

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN LUPA- JA VALVONTAVIRASTON (VALVIRA) TOIMINNASTA VUODELTA 2021

SISÄLLYS

1. Yleisarvio ja valmistelu.....	3
2. Tulossopimuksen toteutuminen.....	3
2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta.....	3
2.2 Arvio tulostavoitteiden toteutumisesta	4
2.3 Taloudellinen asema (rahoitus).....	8
3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot	9
4. Toimenpiteet.....	9
4.1 Valviralle ehdotetut toimenpiteet.....	9
4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet.....	10

Sosiaali- ja terveysministeriö (jäljempänä STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätös- ja toimintakertomuskannanottonsa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (jäljempänä Valvira) toiminnasta vuodelta 2021 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 26.4.2022 annettu Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenvedo sekä muut selvitykset antavat aihetta.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Tulossopimuskausi 2020–2023 on edennyt puoliväliin. Myös tulossopimuskauden 2020–2023 toinen vuosi oli poikkeuksellinen yhä jatkuneen koronapandemian takia. Tulostavoitteiden toteutumista arvioidaan asteikolla 1–5, kuten aiemminkin. Kokonaislukujen lisäksi voidaan käyttää puolikkaita numeroita. Arvioinnissa on painotettu keskeisiä ja merkittäviä tavoitteita, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon. **Kokonaisuudessaan STM arvioi, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on toteuttanut vuoden 2021 tulostavoitteensa pääosin tavoitteiden mukaisesti (arvosana 4).**

Arviointiasteikko 1-5; jossa:

1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna.

2 = Tulostavoite on osittain toteutunut:

3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti.

4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti.

5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti.

Kannanotto on valmisteltu STM:n sisäisessä valmisteluryhmässä. Kannanotto on käsitelty Asiakkaat ja palvelut -osaston johtoryhmässä sekä ministeriön virkamiesjohtoryhmässä ja Valvira on antanut siitä palautteen. Lisäksi Valviran ja aluehallintovirastojen peruspalvelut, oikeus- turva ja luvat (POL) -vastuualueiden johdon kanssa on järjestetty yhteinen arviointitilaisuus vuoden 2021 toteutumisesta sekä sen johdosta toteutettavista toimenpiteistä. Perhe- ja peruspalveluministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvedoon sekä Valviran vuoden 2021 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vaikuttavuustavoitteiden toteumaa seurataan ministeriön tuloksellisuuskuvauksessa osana hallituksen vuosikertomusta. Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen on vuoden 2021 osalta arvioitu pääosin tyydyttävälle tasolle. Hallinnonalan vaikuttavuustavoitteet on asemoitu niin, että niihin vaikuttavat monet yhteiskunnalliset tekijät ja niihin voidaan valvonnan keinoin vaikuttaa vain rajallisesti. Valviran strategiset tavoitteet tukevat hyvin hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita ja niiden edistämistä pidemmällä aikavälillä.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta tavoiteltaessa toimintaympäristön on jollakin tapaa muututtava toiminnan seurauksena, jotta tavoitteisiin voidaan päästä. Tämä vaatii kykyä tunnistaa toimintaympäristö tekijöineen, kyvykkyyttä saada keskeiset toimijat mukaan rakentavaan vuoropuheluun, sekä kykyä siirtyä reaktiivisesta ajattelusta kohti yhteiskehittämisen mentaliteettia. Koronapandemiasta johtuneet poikkeukselliset olosuhteet ovat lisänneet toiminnan reaktiivisuutta, mutta myös samalla tuoneet eri toimijoita yhteen. Tästä hyvänä esimerkkinä on Valviran korona-asioihin liittyvä valvonta-asioiden valtakunnallisen tilannekuvan ylläpito.

Laajempiin vaikuttavuustavoitteisiin tähtääminen edellyttää proaktiivisesti toimintaympäristöä muokkaamaan pyrkivää yhteistyötä strategisesti oikeiden kumppaneiden kanssa. Onnistuminen on olennaisesti kytköksissä yhteistyöhön ja vaikuttavuuden kehittäminen edellyttää yhteistä ajantasaista tietoa. Valvira on tehnyt tiivistä yhteistyötä avien kanssa lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävissä sekä kehittämistyötä valvonnan yhdenmukaistamiseksi. Omavalvontatehtävän vahvistamisella sekä toisaalta valvonnan riskiperusteisella kohdentamisella ja valtakunnallisilla valvontaohjelmilla kyetään ohjaus- ja valvontatehtävää toteuttamaan kansallisesti yhdenmukaisella ja vaikuttavalla tavalla edistään vaikuttavuustavoitteiden toteuttamista. Toimintaa on kyettävä johtamaan suunnitelmallisesti, mutta samanaikaisesti suuntaamaan toimintaa riskiperusteisesti, ajoittain nopeastikin, sekä luoden kulloiseenkin tavoitteeseen nähden vaikuttavimpien menettelytapojen kehikko.

Valvira on vuoden 2021 aikana asettanut uudet Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontaryhmät, jotta ratkaisu- ja toimintakäytännöt yhdenmukaistuisivat ja saataisiin aikaiseksi yhteisiä valvonnan ja ohjauksen linjauksia. Valvira ja avien POL-vastuualueet olivat mukana myös STM:n toimialan työryhmässä, jossa selvitettiin lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenjärjestelymahdollisuuksia yhtenä olennaisena tavoitteena vaikuttavuuden kasvattaminen. Vaikuttavaa yhteiskehittämistä on tehty myös muiden toimijoiden kanssa useilla eri teemoilla ja edistetty mm. yhteisen tiedon käyttöä tukevia tavoitteita tuloksellisesti.

Vaikuttavuutta tulee myös arvioida organisaation oman toiminnan arvioinnin ja hallinnan kautta: jotta yhteiskunnallista tavoitetta koskeva toiminta yhteistyökumppaneiden kanssa olisi sujuvaa ja onnistunutta, täytyy organisaation menetelmien, viitekehysten ja työkalujen olla ajantasaisia ja toimijan itsereflektio olla läpinäkyvää ja jatkuvaa. Valvira on uudistanut organisaatiotaan sekä kehittänyt prosessejaan ja toimintatapojaan. Mm. digitaalisten palveluiden kehittämistä on jatkettu, sähköistä asiointia on laajennettu ja hyödynnetty robotisointimahdollisuuksia. Yhteiskunnallisen avoimuuden tavoitetta on tuettu avoimen datan kasvattamisella, kehittämällä tiedolla johtamista ja lisäämällä vaikuttavaa viestintää.

Valviran toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus arvioidaan toteutuneeksi hyvin vuoden 2021 aikana. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden analysointia ja raportointia voitaisiin kuitenkin jatkossa vahvistaa. Vaikuttavuustavoitteiden mittaamisen ollessa haastavaa, on erityisen tärkeää pyrkiä johdon analyysissä kuvaamaan ja arvioimaan, kuinka laajasti organisaatio uusintaa itseään ja toimintaansa vaikuttavuuden edistämiseksi.

2.2 Arvio tulostavoitteiden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan Valvira on edelleen jatkuneesta koronatilanteesta huolimatta kyennyt saavuttamaan sille asetetut tavoitteet kokonaisuutena arvoisten pääosin hyvin (4). Valvira on pääsääntöisesti kyennyt johtamaan ja kehittämään toimintaansa suunnitelmallisesti ja tavoitteiden suuntaisesti eteenpäin. Tällä tavoin Valvira on

varmistanut toiminnan jatkuvuuden, samalla, kun toimintaa on toimintaympäristön muutosten seurauksena väistämättä jouduttu myös arvioimaan ja asemoimaan uudelleen kulloiseenkin tilanteeseen suhteuttaen.

Asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen ohjauksella ja valvonnalla, valvonnan kohdentaminen riskiperusteisesti sekä omavalvonnan ja ennaltaehkäisevien menetelmien käytön tukeminen laillisuushajauksella ovat painopisteitä valvontaviranomaisten työssä. Olennaista tämän kokonaisuuden saavuttamisessa on tavoite yhtenäiselle valvontatoiminnalle sekä yhteisen tiedon hyödyntämiselle tukemaan vaikuttavaa ohjauks- ja valvontatehtävää. Ministeriö katsoo, että kokonaisuutena arvioiden Valvira on omalla toiminnallaan kyennyt pääosin tavoitteiden mukaisesti edistämään toimintaa.

KORONA

Valvira on osallistunut koronakriisin hallintaan ohjaamalla ja valvomalla hybridistrategian toimeenpanoa. Työtä on tehty tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden, erityisesti ministeriön ja avien kanssa. Valvira on ylläpitänyt koronaan liittyvien valvonta-asioiden valtakunnallista tilannekuvaa sekä osallistunut aktiivisesti pandemian hallintaan liittyen yhteistyöhön eri ryhmissä. Ohjauks- ja valvontatehtävien hoitaminen on ollut vaativaa koronapandemian aikana mm. väestön perusoikeuksien toteutumisen sekä perusoikeuksien ja terveysturvallisuuden yhteensovittamisen osalta.

Valvira on kyennyt lisäksi tuloksellisesti johtamaan omaa toimintaansa ja voimavarojaan koronakriisin keskellä siten, että virasto on toiminut terveysturvallisesti ja säilyttänyt toimintavarmuutensa.

Valvira on suoriutunut koronatehtävistään erinomaisesti.

PALVELUT

Peruspalveluiden yhdenvertainen saatavuus, turvallisuus ja laatu varmistettu

Valvira on toiminnallaan tuloksellisesti edistänyt tavoitteita, jotka liittyvät suunnitelmallisen valvonnan toteuttamiseen ja valvonnan riskiperusteiseen kohdentamiseen niihin palveluihin, joiden saatavuudessa, laadussa tai oikea-aikaisuudessa on vakavimpia puutteita. Valvira on myös yhdessä avien kanssa osallistunut uuden asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian valmisteluun. Koronasta huolimatta suunnitelmallista valvontaa pystyttiin suurimmalta osin myös vuonna 2021 toteuttamaan valvontaohjelmien mukaisesti. Lisäksi Valvira on saanut laajoja organisaatiovalvontoja loppuun vuoden 2021 aikana. Toteutumatta jäivät sote-valvontaohjelman perusterveydenhuollon hoitoon pääsyä koskeva valvontaohjelman tavoite, jota koskien terveydenhuoltolakiin suunnitellut muutokset eivät edenneet.

Valvira on tukenut tavoitteen mukaista järjestäjien ja tuottajien omavalvonnan toteutumista ja vahvistamista päivittäisellä ohjauksella sekä osana lupa- ja valvontaprosesseja. Vaikuttavuuden parantamiseksi kaikki omavalvontaa koskevat asiat on koottu Valviran verkkosivuille yhteen paikkaan. Valvira on tehnyt omavalvonnan tukemiseen liittyvää työtä tiiviissä yhteistyössä avien kanssa. Valvonnassa ja seurannassa ilmenneiden epäkohtien valossa työtä omavalvontatehtävän tukemiseksi ja vahvistamiseksi on määrätietoisesti edelleen syytä jatkaa. Omavalvonnan tukemisen fokus on keskeistä yhdentää siihen arviokehikkoon, jolla virasto

päittää valvontatoimintansa riskiperusteisesta kohdentamisesta ja suuntaamisesta proaktiiviseen suunnitelmalliseen valvontaan – siirtymällä entistä enemmän operatiivisista tapausvalvonnoista ja niiden keinoista strategisesti valittuihin valvontoihin.

Valvira ja avit ovat yhdessä osallistuneet sote-uudistuksen toimeenpanoon valmistautumista tukevaan työhön, ja vuoden 2021 lopussa on käynnistetty virastojen yhteinen vuoden 2022 tulossopimushanke Hyvinvointialueiden valvonnan suunnittelu ja kehittäminen (HVA) -projekti, jossa tavoitteena on suunnitella ja kehittää viranomaisvalvontaa hyvinvointialueiden järjestämävastuun ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen lainmukaisuuden valvontaan hyvinvointialueiden käynnistyessä. Omavalvontatehtävän edistäminen ja vahvistaminen ovat edellä kuvatulla tavalla kaikkein keskeisintä juuri tässä työssä.

Valvira edisti omavalvontaa myös varhaiskasvatuksessa antamalla vuonna 2021 ensimmäisen yksityisen varhaiskasvatuksen omavalvontamääräyksen. Valvira sai lisäksi laadittua alustavan suunnitelman valvontatoimenpiteistä, joilla edistetään sosiaali- ja terveydenhuollon tietoturvaa ja tietosuojaa sekä siihen liittyvää omavalvontaa.

Valvira on tulostavoitteiden mukaisesti edistänyt valvonnan valtakunnalliseen yhdenmukaistamiseen liittyviä tavoitteita. Työtä valvonnan yhdenmukaistamiseksi on sitäkin tehty hyvässä yhteistyössä avien kanssa. Valvira on perustanut Valviran ja avien uusia yhteistyöryhmiä (sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontaryhmät) jo toimivien alkoholihallinnon ja ympäristöterveydenhuollon yhteistyöryhmien rinnalle. Ryhmät toimivat tuloksellisesti toimintatapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi.

Valvonnan vaikuttavuus on lisääntynyt

Valvonnan vaikuttavuuden kasvu edellyttää yhteistä tietoa ja mahdollisuutta hyödyntää sitä. Yhtenäisen tietopohjan kehittäminen taas edellyttää laajaa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä eri tahojen sitoutumista pitkäjänteiseen kehittämistyöhön. Valvira on osaltaan edistänyt valvonnan vaikuttavuuden kasvua koskevia tavoitteita määrätietoisesti, ja tulostavoitteet saavutettiin kokonaisuutena tarkastellen pääosin hyvin. Valvira ja avit ovat yhdessä edistäneet valvonnan vaikuttavuutta mm. yhdenmukaistamalla valvontaa ja hyödyntämällä yhtenäistä tietoa valvonnassa.

Valviran digitaalisia palveluja ja sähköistä asiointia on edistetty tavoitteen mukaisesti, ja asiointi Valvirassa onnistuu näin ollen yhä useammin digitaalisesti. Valvira on tehnyt valvonnan vaikuttavuuden lisääntymistä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi yhteistyötä useiden eri toimijoiden kanssa, useissa eri hankkeissa ja yhteistyöryhmissä. Tietoon perustuvaa ja tietoa tuottavaa valvontaa koskevat tavoitteet edistyivät erityisesti Valviran aktiivisella osallistumisella STM:n Toivo-ohjelmaan kuuluvaan Valtava-hankeeseen. Valvira onnistui johtamaan tuloksellisesti kahta hankkeeseen sisältyvää projektia, joissa luotiin pohjaa sille, että tietoa voidaan jatkossa hyödyntää nykyistä laajemmin ja systemaattisemmin yhteisesti valvonnassa sekä valvonnan riskiperusteisessa kohdentamisessa. Kehittämistyö jatkuu vuonna 2022.

Valvira on myös koordinoanut alueellisten ja valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon valvontahavaintoraporttien toimittamisen THL:lle asiantuntija-arviointeja sekä STM:n alueiden ohjausneuvotteluja varten. Eri toimijoilta syntynyttä valvontatietoa tulisi jatkossa vielä

nykyistä laajemmin koota eri toimijoiden käyttöön sekä analysoida tietoja valvonnassa hyödynnettäväksi.

Uutta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajat sisältävää Soteri-rekisterihanketta koskevaa tavoitetta ei kyetty saavuttamaan täysin tavoitteen mukaisesti. Hanketta edistettiin vuoden 2021 aikana määrittelytöin, mutta hankkeen ensimmäisen vaihe ei valmistunut eikä järjestelmää saatu kilpailutettua osittain siitä syystä, että sote-valvontalain valmistelu siirtyi kevääseen 2022.

Valvira sai osaltaan toteutettua kliinisten lääketutkimusten eettisen arvioinnin uudistamista koskevan tulostavoitteen tavoitteen mukaisesti. Valvira toteutti Tukijan muutosprojektin sekä osana sitä yhdessä Fimean kanssa EU:n lääketutkimusasetuksen kansallisen pilotoinnin. Tukija-projektissa tehty työ mahdollistaa uuden Tukijan toiminnan vakiinnuttamisen vuonna 2022.

TOIMINTAKYKY

Valvira on toiminnallaan pääosin tavoitteiden mukaisesti edistänyt elinympäristön terveyttä sekä terveyshaittojen vähentämistä ja poistamista koskevia tavoitteita. Valvira on edistänyt valvonnan yhdenmukaistamista sekä omavalvonnan vahvistamista.

Alkoholihallinnon ja terveydensuojelun yhteistyöryhmät jatkoivat tuloksellista toimintaansa. Samoin alkoholihallinnon ja tupakkalain valvontaohjelmat jalkautettiin suunnitellun ja tavoitteen mukaisesti sekä lisäksi ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman painopisteet huomioitiin valvontaohjelmien toimeenpanossa. Ehkäisevä päihdetyö oli myös sote-valvontaohjelman yhtenä painopisteenä vuonna 2021. Valvira toteutti tarkastuksia monimuotoisesti, ja alkoholielinkeinoon kohdistuvia tarkastuksia toteutettiin vuoden 2021 aikana peräti 172 kappaletta. Kokonaisuudessaan Valvira on toiminnallaan edistänyt eri viranomaisten yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön sekä alkoholi- ja tupakkahallinnon osalta tavoitteiden mukaisesti.

Valvira on yhdessä THL:n ja avien kanssa vahvistanut terveyshaittojen kokonaisvaltaisen arvioinnin ohjausta laatimalla kunnille ohjeistuksen liikennehankkeiden elinympäristövaikutusten arviointiin. Edellä mainituilta osin Valvira saavutti tavoitteet suunnitellun mukaisesti.

Myös alkoholielinkeinorekisterin uudistamishanketta eli Allu 2.0-hanketta edistettiin Valvirassa aktiivisesti vuoden aikana, mutta siitä huolimatta Allu-rekisteriä ei tavoitteen mukaisesti saatu otettua käyttöön vuoden 2021 aikana. Käyttöönotto on tarkoitus toteuttaa vuonna 2022.

HORISONTAALISET TAVOITTEET

Horisontaalisiin tulostavoitteisiin kuuluu sekä valtionhallinnon yhteisiä hallintotavoitteita, että Valviran sisäisen ja ulkoisen toiminnan kehittämistä. Horisontaaliset tavoitteet ovat edenneet pääosin suunnitellusti ja osin jopa yli odotusten.

Henkilöstön osaamisen kehittämisen osalta tavoitteena on, että Valviran henkilöstön osaaminen strategisilla osaamisalueilla on vahvistunut. Tätä on edistetty ja osaamisen kehittämiseen on panostettu, mutta raportoinnin perusteella osaamisen kehittämisen systemaattisuutta tai sen monipuolisuutta on vaikea arvioida. VMBaron tulos osaamisen ja uudistamisen

osalta on hyvä (3,49). Liikkuvuudella on tuettu osaamisen hyödyntämistä ja vähintään 10% henkilöstön panoksesta kohdentuu eri virastojen yhteisprojektien toteuttamiseen. Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman valmistelua on tarpeen jatkaa. Valvira on edistänyt toimillaan työnantajakuvan parantamista suunnitelmallisen viestinnän keinoin: verkkosivuja on kehitetty, mainetutkimus toteutettu ja some-viestinnän vaikuttavuutta on pyritty lisäämään.

Ostolaskujen automaatioasteen tavoite on ylittynyt ja digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain toimeenpano on edennyt. Lain toimeenpanon toteutusastetta ei ole raportoitu, mutta se on arvioitu hyväksi. Valviran digitaaliset palvelut laajenivat ja robotiikan käyttö on aloitettu.

Tiedonhallintalain vaatimusten tarkempaa toteumaa ei ole raportoitu.

Toimitilojen osalta tulostavoitteen saavuttamista ei ole raportoitu. Uudet toimitilat on otettu käyttöön ja sovittu monipaikkaisen työn periaatteista sekä kehitetty tiloja sen mukaisesti.

2.3 Taloudellinen asema (rahoitus)

Tulostavoitteet on asemoitu niin, että ne on mahdollista saavuttaa käytössä olevalla rahoituksella. Valviralle myönnettiin vuoden 2021 talousarviossa 14 331 000 euroa (tulossopimukseen kirjattu 14 272 000 euroa). Toiminnan kulut ovat pysyneet muutoin edellisvuosien tasolla, mutta Valviralle vuonna 2021 osoitettujen uusien virkojen johdosta henkilöstömenot ovat kasvaneet 8 % vuoteen 2020 verrattuna. Lisäksi käytössä oli vuodelta 2020 siirtynyt 5 957 000 euroa. Siirtyvän määrärahan osuus on kasvanut (23 %). Siirtyvillä erillä voidaan vaurautua kausittaiseen/vuosittaisiin heilahduksiin. Tavoite kuitenkin on, että siirtyvän erän suuruus ei muodostuisi tarpeettoman suureksi suhteessa talousarvioon. Toiminnan ja talouden suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota siirtyvän määrärahan suuruuteen ja käyttöön, ja siirtyvän määrärahan osuutta tulee jatkossa määrätietoisesti pienentää.

Valviran ydinprosessit on määritelty ja ne ovat selkeät. Ydinprosesseille kohdistuvia henkilötyövuosia seurataan. Kasvua on kohdistunut alkoholista aiheutuvien haittojen ehkäisytoiminnolle.

Valviran maksullisen toiminnan kokonaiskustannusvastaavuus oli vuonna 2021 104 % (tavoite 100 %) ja maksuperustelain mukaisten julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus oli 100 % (tavoite 100 %). Kustannusvastaavuudessa on tärkeää säännöllisesti arvioida ja analysoida suoriteryhmäkohtaista kustannusvastaavuutta sekä tarvittaessa selvittää sen taustalla olevia tekijöitä – niin maksutasoa kuin suoriteryhmän toiminnan kustannusrakennetta.

Toiminnallisen tehokkuuden arviointi on melko vähäistä, jota voitaisiin tulevina vuosina kehittää.

3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot

Valtionalouden tarkastusviraston (VTV) 26.4.2022 antamassa tarkastuskertomuksessa ja tilin-tarkastajan vuosiyhteenvedossa ei ollut huomautettavaa Valviran toiminnasta. Valviran johdon tietoon saatetaan seuraavaa: Valviran maksullinen toiminta erillislakien mukaisten julki-oikeudellisten suoritteiden osalta on ollut viime vuosina olennaisesti ylijäämäistä (2021 kustannusvastaavuus oli 131 %, 2020 kustannusvastaavuus oli 140 % ja 2019 kustannusvastaavuus oli 118 %). Valvira on esittänyt, että alkoholielinkeinorekisterin valmistuttua hinnoittelun on tarkoitus tehdä muutoksia.

VTV teki vuonna 2021 tuloksellisuustarkastuksen (7/2021) Potilas- ja asiakasturvallisuuden ohjaus ja seuranta. Tarkastuksella selvitettiin sitä, miten sosiaali- ja terveysministeriö ja sen alainen hallinto on johtanut, ohjannut ja seurannut viimeisen kymmenen vuoden aikana potilas- ja asiakasturvallisuutta. Tarkastuksen perusteella potilas- ja asiakasturvallisuutta ei ole ohjattu riittävän pitkäjänteisesti ja johdonmukaisesti. Strategisen ohjauksen tulisi olla suunnitelmallista ja kansallisten tavoitteiden toteutuminen tulisi varmistaa systemaattisella seurannalla. Ministeriö katsoo, että tarkastuksessa esille nostetut suositukset ovat niin ministeriön kuin sen alaisen hallinnon näkökulmasta erittäin tärkeitä ja asetettujen tavoitteiden mukaisesti niiden tulee ohjata asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämistyötä.

Asiakas- ja potilasturvallisuuden ohjausta ja kehittämistä on edistetty aktiivisesti päättyneellä strategiakaudella. Valvira on yhdessä avien kanssa osallistunut myös uuden asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian ja toimeenpanosuunnitelman 2022–2026 valmisteluun. Strategian visiona on, että Suomi on asiakas- ja potilasturvallisuuden mallimaa vuonna 2026. Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian päämäärän toteutumisen seurantaan on sisällytetty myös mittarit, joilla voidaan seurata ja arvioida tavoitteiden toteutumista. Valvontaviranomaisten osalta seurataan tulossopimuksissa toimeenpanosuunnitelman toimenpiteiden toteutumista.

Asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen ohjauksella ja valvonnalla, omavalvonnan ja ennaltaehkäisevien menetelmien käytön tukeminen laillisuusohjauksella ja valvonnan kohdentaminen riskiperusteisesti ovat painopisteitä valvontaviranomaisten toiminnan ohjaamisessa. Olennaista tässä kokonaisuudessa on tavoite yhtenäiselle valvontatoiminnalle, jolla muun muassa valvonnan vaikuttavuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta kyettäisiin yhdenvertaisella tavalla edistämään. Sosiaali- ja terveysministeriön toimialan lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenjärjestelymahdollisuuksia selvittänyt työryhmä (ks. [sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:26](#)) ehdotti syksyllä 2021 perustettavaksi valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan valvontaviraston, johon yhdistettäisiin Valviran nykyiset tehtävät kokonaisuudessaan sekä aluehallintovirastojen asiakas- ja potilasturvallisuutta varmistavat sosiaali- ja terveydenhuollon valvontatehtävät. Muun muassa VTV sekä Valvira kannattivat työryhmän ehdotusta.

4. Toimenpiteet

4.1 Valviralle ehdotetut toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että Valvira määrätietoisesti jatkaa yhdessä ohjaavan ministeriön ja avien kanssa kehittämistyötä valvonnan yhdenmukaistamiseksi ja ke-

hittää kyvykkyyttä toiminnan riskiperusteiseen kohdentamiseen ja luo tämän mahdollistamiseksi valtakunnallisesti yhtenäisiä arviointimenettelyitä. Keskeiset painopisteet liittyvät edelleen valvonnan yhtenäisen tietopohjan (ml. rekisterit), menettelytapojen sekä yhteistyön edelleen kehittämiseen asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Olennaista on keskittyä järjestämistehtävän valvonnan, omavalvonnan tukemisen ja valvonnan riskiperusteisen kohdentamisen yhteishahmotukseen, ja luoda niin viraston itsensä kuin avien toiminnan tasolle yhtenäistä arviointikehikkoa, jolla toimintaa määritetään niin johdon tasolla kuin asiantuntijatyössä. Yhtenäinen arviointikehikko on edellytys sille, että toiminnalle valittavat ja muuttuvassa tilanteessa suunnattavat sisältöpainopisteet voidaan implementoida. Valviran strategia muodostaa hyvän pohjan yhtenäiselle arviointikehikolle. Tärkeää tässä kokonaisuudessa on myös valvonnan välineiden kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Viimeaikaiset toimintaympäristön muutokset entisestään korostavat paitsi eri toimijoiden roolien ja vastuiden selkeyden vaatimusta, myös saumattoman yhteistyön ja aktiivisen vuoropuhelun sekä näitä tavoitteita tukien yhteisen ajantasaisen tiedon hyödyntämisen tärkeyttä. Eri toimijoiden ohjauksen tulee olla menettelyiltään selkeää ja yhteensovitettua, ja toimijoilta edellytetään myös kykyä nopeaan reagointiin ja päätöksentekoon samanaikaisesti, kun toimintaa on määritetysti kyettävä johtamaan ja kehittämään kulloistenkin tavoitteiden suuntaisesti. Toimintaympäristössä tapahtuvat poikkeuksellisen painavat ja nopeat yhtäaikaiset muutokset edellyttävät myös jatkuvaa valvonnan kohdentamisen, syvyyden ja sen tavoitteiden uudelleenarviointia. Varautumisen ja resilienssin vahvistamisen tarve ovat tuoneet ja tuovat myös jatkossa valvontaan uusia elementtejä, jotka edellyttävät virastoilta kyvykkyyttä vastata näihin haasteisiin. Esimerkiksi toimialan henkilöstön riittävyys ja saatavuuden systeemiset haasteet luovat toimintaympäristöön jännitteitä ja nopeitakin muutoksia, jotka tulevat jatkossa edellyttämään voimassa olevan sääntelyn luovaa ja uutta kehittävää lainsoveltamista.

Ministeriö pitää tärkeänä, että Valvira jatkaa työtään omavalvonnan ohjauksen ja valvonnan kehittämiselle osana järjestämisen valvontatehtävää. Ministeriö pitää tärkeänä, että Valvira ja avit ohjauksellaan tukevat hyvinvointialueita järjestämistehtävän onnistumisessa ja omavalvontatehtävän vahvistamisessa. HVA-projektin eteneminen ja sen puitteissa luotavat uudet ratkaisut ovat keskeinen seurattava vuoden 2022 aikana.

Valvira on osallistunut useiden merkittävien säädös- ja kehittämishankkeiden valmisteluun erinomaisella aktiivisella panoksella. Valvira on antanut ministeriölle asiantuntijatukea ja tuottanut tietoa sekä arviointeja valmistelujen tueksi. Ministeriö pitää tärkeänä Valviran aktiivista osallistumista myös jatkossa ministeriöohjauksen sekä lainsäädännön valmisteluun, myös suhteessa ministeriön toimialan muihin toimijoihin.

Tulossopimuksen raportointiin liittyen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden analysointia voitaisiin vahvistaa. Samalla voitaisiin jatkossa kehittää tulostavoitteisiin ja toiminnalliseen tehokkuuteen liittyviä seurantamittareita yhteistyössä ministeriön kanssa.

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriö pyrkii osaltaan varmistamaan Valviran tulostavoitteiden toteutumisen kannalta kriittisten hankkeiden etenemisen sekä niiden edellyttämät voimavarat.

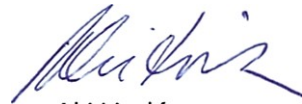
Ministeriö tukee aktiivisella ohjauksellaan valvonnan yhdenmukaistamista sekä toiminnan riskiperusteista kohdentamista, kuten myös omavalvonnan ohjauksen ja valvonnan kehittämiseksi tehtävää työtä. Ministeriö pyrkii osaltaan edistämään valvonnan valtakunnallista yhdistämistä ja sote-alan valvontaviraston perustamista koskevan tavoitelinjauksen viemistä eteenpäin sekä näin tukemaan ja edistämään valvonnan valtakunnallisen yhdenmukaistamisen, tietoon perustuvan ja tietoa tuottavan sekä valvonnan vaikuttavuutta koskevien tavoitteiden toteutumista.

Ministeriö pyrkii osaltaan edelleen kehittämään tulosohjauksen sekä toiminnan ja talouden prosesseja ja prosessien yhteyttä siten, että ne tukisivat mahdollisimman tuloksellista ohjausprosessia.

Helsingissä 10.6.2022

Perhe- ja peruspalveluministeri

Kansliapäällikkö

Aki Lindén

Kari Hakari

JAKELU Ministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori (Netra)
Sosiaali- ja terveysministeri
Tarkastuspäällikkö Niina Sipiläinen

